

RAPORT 2/2021

z realizacji Polityki Otwartego Dostępu na Politechnice Krakowskiej im. T. Kościuszki
za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2020 r.

W dniu 22 marca 2019 r weszło w życie ZARZĄDZENIE NR 12 (znak R.0201.17.2019) Rektora Politechniki Krakowskiej im. Tadeusza Kościuszki w sprawie wprowadzenia Polityki Otwartego Dostępu na Politechnice Krakowskiej im. Tadeusza Kościuszki (POD PK). W preambule do Polityki Otwartego Dostępu na Politechnice Krakowskiej określono cel, dla którego instytucjonalna polityka otwartości PK została wprowadzona: *Kierując się zasadami transparentności i pragnąc zapewnić wszystkim otwarty i nieograniczony dostęp do wiedzy, a także uwzględniając korzyści, jakie płyną z szerokiej współpracy i wymiany wiedzy, wprowadza się na Politechnice Krakowskiej im. Tadeusza Kościuszki [...] Politykę Otwartego Dostępu.*

Przyjęcie polityki stanowi realizację rekomendacji określonych w przyjętym 23 października 2015 r. przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego dokumencie pn. *Kierunki rozwoju otwartego dostępu do publikacji i wyników badań naukowych w Polsce.*

Realizując rekomendowane działania Politechnika Krakowska dołączyła do nielicznej grupy polskich szkół wyższych, które wprowadziły otwarty mandat w swoich regulacjach prawnych.

Publikacja niniejszego Raportu jest realizacją zapisów zawartych w §6.2.5 Polityki Otwartego Dostępu na Politechnice Krakowskiej im. T Kościuszki.

Informacje o publikacjach PK zamieszczonych w Repozytorium PK w okresie od 1/01/2020 do 31/12/2020

1. ZASOBY OPUBLIKOWANE W REPOZYTORIUM PK (w tym zdeponowane samodzielnie przez pracowników PK) – Prawa dostępu - zasób dostępny dla wszystkich

Miesiąc Rok	01. 2020	02. 2020	03. 2020	04. 2020	05. 2020	06. 2020	07. 2020	08. 2020	09. 2020	10. 2020	11. 2020	12. 2020	RAZEM
Liczba publikacji	106	6	26	119	20	20	6	0	60	61	46	15	485

Powyższe dane obejmują publikacje z następujących czasopism i serii OA:

Czasopisma:

- Pretekst: Zeszyty Katedry Architektury Mieszkaniowej i Kompozycji Architektonicznej

- Przestrzeń Urbanistyka Architektura
- Środowisko Mieszkaniowe = Housing Environment
- Technical Transactions
- Wiadomości Konserwatorskie

Wydawnictwa Muzeum PK:

- Biuletyn Muzeum Politechniki Krakowskiej
- Katalogi wystaw Muzeum PK
- Zeszyty Historyczne Muzeum PK

2. ZASOBY ZDEPONOWANE SAMODZIELNIE PRZEZ PRACOWNIKÓW PK¹ - liczba publikacji

Miesiąc Rok	01. 2020	02. 2020	03. 2020	04. 2020	05. 2020	06. 2020	07. 2020	08. 2020	09. 2020	10. 2020	11. 2020	12. 2020	RAZEM
Liczba publikacji	2	1	0	0	5	1	2	0	1	1	0	1	14
	Liczba pobrań zasobów (stan na 31/12/2020 r.)												9 392

3. ZASOBY ZDEPONOWANE SAMODZIELNIE PRZEZ PRACOWNIKÓW PK – wg RODZAJU LICENCJI

Licencje wykorzystane przez pracowników PK	Liczba
Creative Commons; cc by	5
Creative Commons; cc by sa	3
Creative Commons; cc by nc nd	5
Licencja PK	1

4. PUBLIKACJE PRACOWNIKÓW PK Z ROKU 2020 ZAREJESTROWANE W BAZIE BIBLIOGRAFIA PUBLIKACJI PRACOWNIKÓW PK

Rodzaj publikacji	Liczba wszystkich publikacji	Liczba publikacji OA
Artykuły w czasopismach z Listy MNiSW	753	511
Książki	44	14
Rozdziały	88	17
Materiały konferencyjne w czasopiśmie	56	50
Materiały konferencyjne w książce	176	89
Redakcja materiałów konferencyjnych	8	2

¹ Suma zasobów zdeponowanych samodzielnie przez pracowników zawiera się w liczbie zasobów opublikowanych w Repozytorium PK (łącznie).

5. ROZPRAWY DOKTORSKIE OPUBLIKOWANE

(zdeponowane za pośrednictwem pracowników BPK)

Liczba opublikowanych (w okresie od 1/01/2020 do 31/12/2020) w Repozytorium PK rozpraw doktorskich: **43** (w tym jedna rozprawa doktorska utajniona – zawiera ona objęte poufnością know-how zarejestrowane na Politechnice Krakowskiej pod numerem PK 1769, stanowiące tajemnicę prawnie chronioną w rozumieniu art. 188 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2020 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce) :

PODZIAŁ UWZGLĘDNIAJĄCY PRAWA DOSTĘPU ORAZ LICZBĘ POBRAŃ

Prawo dostępu	Liczba zasobów	Liczba pobrań
dla wszystkich	13	11 852
z ograniczeniami do domeny PK	29	288

6. DZIAŁANIA POPULARYZATORSKIE

- Aktualizacja zakładki na www BPK z informacjami o **Otwartej Nauce** <https://www.biblos.pk.edu.pl/nauka/otwarta-nauka>.
- Aktualizacja zakładki na www BPK z informacjami o **Otwartych Danych Badawczych**, zawierającej podstawowe informacje z zakresu: czym są dane badawcze, jakie są korzyści ich udostępniania oraz przybliżające zasady udostępniania (FAIR), informacje dotyczące planu zarządzania danymi badawczymi – Data Management Plan (DMP), w tym co powinien zawierać Data Management Plan. <https://www.biblos.pk.edu.pl/nauka/otwarta-nauka/otwarte-dane-badawcze>
- Udostępnianie i aktualizowanie otwartych kursów online na uczelnianej platformie e-learningowej:
 - Europejskie dziedzictwo kulturowe i naukowe
 - Otwarty dostęp do publikacji i danych naukowych – polityka naukowa oraz działania Biblioteki PK
- Organizacja wydarzeń związanych z XI Tygodniem Otwartej Nauki w Polsce pod hasłem "Open with Purpose: taking Action to Build Structural Equity and Inclusion" (*Otwieraj z sensem: działaj, by wyrównać szanse i zapobiegać wykluczeniu*). Z tej okazji opublikowana została lista 10 najczęściej pobranych publikacji pracowników PK umieszczonych w Repozytorium PK na licencjach CC:

LISTA 10 NAJCZĘŚCIEJ POBRANYCH PUBLIKACJI PRACOWNIKÓW PK UMIESZCZONYCH W REPOZYTORIUM PK

Pozycja	Liczba pobrań	Opis bibliograficzny
1	48 896	Systemy informacji przestrzennej z QGIS : podręcznik akademicki. Cz. 1 i 2 / Robert Szczepanek. – Kraków, 2017
2	43 384	Obciążenie śniegiem obiektów budowlanych / Łukasz Bednarski, Rafał Sierko // Inżynier Budownictwa. – 2011, Nr 12 (90), s. 45-49.
3	32 618	Systemy informacji przestrzennej z Quantum GIS. Cz. 1 / Robert Szczepanek. – Kraków, 2013
4	31 763	Systemy zarządzania jako element rozwoju przedsiębiorstwa / Marek Rączka // Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej. Zarządzanie i Marketing. – 2008, z. 13, nr 249, s. 409-416
5	17 305	Technologie wybranych związków zapachowych / Rafał Rachwałik. – Kraków, 2018

6	11 924	Akredytacja laboratoriów badawczych i wzorcujących. Procedury badawcze – jak opracowywać? / Stanisław Truś, Marek Rączka // W: Jakość w nauczaniu i przedsiębiorczości / red. nauk. T. Grabiński, L. Woszczyk, A. Tabor. – Chrzanów, 2008. – S. 285-291
7	11 920	Zapewnienie dokładności pomiarowej w systemie zarządzania jakością / Marek Rączka, Jan Rewilak // Inżynieria Maszyn. – 2010, R. 15, z. 3, s. 69-81
8	11 608	Cosmetic emulsions : monograph / Elżbieta Sikora. – Kraków, 2019
9	8 257	Metody klasyfikacji i rozmieszczania produktów w magazynie – przegląd praktycznych rozwiązań / Augustyn Krzysztof Lorenc // Logistyka. – 2014, 3, s. 3831-3837
10	8 197	Kształtowanie mikroelementów obróbką elektrochemiczną i elektroerozyjną / Adam Ruszaj, Sebastian Skoczypiec // Mechanik. – 2011, R. 84, Nr 12, s. XX-XXI.

7. WNIOSKI I REKOMENDACJE

1. Drugi rok obowiązywania na PK instytucjonalnej Polityki Otwartego Dostępu (POD) na Politechnice Krakowskiej przyniósł zwiększenie liczby zasobów opublikowanych w Repozytorium PK z prawem dostępu dla wszystkich, bez ograniczeń. Wzrost ten liczony rok do roku wynosi 125.
2. Z ogólnej liczby (485) zasobów opublikowanych w Repozytorium PK 3% to zasoby zdeponowane samodzielnie przez autorów – pracowników PK. Niestety, w stosunku do roku 2019 nastąpił w tym zakresie znaczny regres. W tym kontekście należy podejmować działania w skali uczelni, które będą mobilizować autorów do publikowania w otwartym dostępie.
3. Coraz większym problemem wydaje się ograniczanie do domeny PK dostępu do prac doktorskich przez autorów. Zwraca uwagę stosunek liczby opublikowanych doktoratów do liczby pobrań tego zasobu (pkt. 5) w zależności od określonych przez autorów praw dostępu. Nie wydaje się, że przyczyną ograniczania dostępu (ok. 69 % zdeponowanych doktoratów) była konieczność ochrony związanej z uzyskiwaniem patentów lub zastrzeżeniem treści (w roku 2020 formalnie o taką ochronę wystąpiono jeden raz). Ograniczenie praw dostępu radykalnie zmniejsza liczbę pobrań danego zasobu, co widać porównując te pobrania do liczby pobrań doktoratów dostępnych bez ograniczeń. Średnio każdy z nich był pobrany 912 razy, podczas gdy doktoraty dostępne jedynie w domenie PK były pobrane średnio 10 razy. W raporcie 1/2020 wskazane zostały korzyści wynikające z nieograniczonego dostępu do prac doktorskich i wynikające z tego rekomendacje. Zalecenia te należy podtrzymać. Dodatkowo należy zauważyć, że regulacje prawne (Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018, poz. 1668, z późn. zm.) w istotny sposób blokują możliwość ograniczania dostępu do prac doktorskich. Zatem ograniczanie otwartego dostępu bez istotnej przyczyny również z prawnego punktu widzenia jest działaniem nieprawidłowym.
4. Warto rozważyć możliwość wyrażenia uznania władz PK dla najbardziej aktywnych w zakresie otwartego publikowania autorów PK, poprzez utworzenie np. Nagrody Rektora PK dla najbardziej aktywnych, lub tych autorów, których prace są w danym okresie najczęściej pobierane.
5. Fakt przyjęcia na PK Polityki Otwartego Dostępu ułatwia autorom PK negocjacje z wydawcami zewnętrznymi, bowiem niektórzy z nich postrzegają otwarty dostęp (OA), jako zagrożenie dla swoich interesów biznesowych i usiłują wobec potencjalnych autorów ograniczać ich prawa do swobodnego dysponowania dziełem.

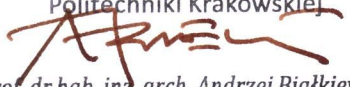
W związku z pandemią, w porozumieniu z wydziałami PK, przygotowano listę najbardziej potrzebnych w procesie dydaktycznym i badawczym podręczników i innych materiałów bibliotecznych w celu ich digitalizacji i udostępnienia w Repozytorium PK,

lub udostępnienia za pośrednictwem innych portali (np. Academica), w tym również komercyjnych (np. iBOOK-libra). Na koniec 2020 roku na łączną liczbę 694 zgłoszonych przez wydziały PK podręczników, w formie zdalnej udostępniono 530 (76%). Najwyższy wskaźnik udostępnionych zdalnie książek dotyczy Wydziałów: Architektury (96%), Mechanicznego (97%) i Wydziału Inżynierii i Technologii Chemicznej (87%). Dzięki tym działaniom studenci i pracownicy PK posiadający konto w BPK mogą korzystać z podręczników w trybie zdalnym, bez konieczności przychodzenia do biblioteki. Realizacja powyższej inicjatywy nie wynika bezpośrednio z przyjętej na PK Polityki otwartego dostępu, daje jednak obraz potrzeb i oczekiwanych działań ułatwiających zdalny dostęp do materiałów edukacyjnych.

Niniejszy Raport przedkładam JM Rektorowi Politechniki Krakowskiej do zatwierdzenia.

Kraków, 15 kwietnia 2021 r.

Marek M. Górski
Dyrektor Biblioteki PK
Koordynatora do Spraw Otwartego Dostępu na Politechnice Krakowskiej

REKTOR
Politechniki Krakowskiej

Prof. dr hab. inż. arch. Andrzej Białkiewicz